

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ชุมชนเมืองมีการขยายออกไปอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้สาธารณูปโภคเดิมที่มีอยู่ไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีการสร้างระบบสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น และปรับปรุงระบบที่มีอยู่เดิมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่นอกจากจะต้องการระบบสาธารณูปโภคอย่างเพียงพอแล้ว ยังต้องการระบบที่มีคุณภาพสามารถใช้งานอย่างสะดวกสบาย งานสร้างและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นรัฐสวัสดิการเบื้องต้น จึงเป็นภารกิจสำคัญของประเทศที่รัฐ ฝั่งตระหนักและให้ความสำคัญดังมีปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ หลายๆ ฉบับ

นิคมอุตสาหกรรมบางพลีได้จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2524 เรื่องการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางพลี บางบ่อ เป็นเขตอุตสาหกรรมบางพลีทั่วไป ซึ่งต่อมาพบว่ามีผู้ประกอบการอุตสาหกรรมบางพลีจำนวนมากประสงค์ลงทุนประกอบอุตสาหกรรมในเขตอุตสาหกรรมทั่วไป ดังนั้นจึงได้ขยายเขตอุตสาหกรรมบางพลีทั่วไปอีก และให้เรียกเขตอุตสาหกรรมทั่วไปนิคมอุตสาหกรรมบางพลี โดยการเคหะแห่งชาติเป็นผู้จัดหาพื้นที่และลงทุนการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นผู้บริหารและบริการผู้ประกอบการ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 9 กล่าวถึงยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เน้นที่การพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เป็นรากฐานที่มั่นคง มีการสร้างสภาวะแวดล้อมที่ดีเพื่อพัฒนาชุมชนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนในการพัฒนา การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายเพื่อให้มีคนดีและระบบดี ในการรองรับการกระจายอำนาจ โดยปรับกลไกการจัดการพื้นที่และสร้างเครือข่าย เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการพัฒนาชุมชนแต่ละแห่งจึงเกิดความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ การคมนาคม การขนส่ง ฯลฯ ผลกระทบที่เห็นได้ชัดจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้านขนส่ง คือความต้องการในการเดินทางของประชาชนมีสูงขึ้น ปัญหาที่เห็นได้ชัด โดยเฉพาะบริเวณจุดตัดถนนทางหลวงกับสถานีรถไฟ โดยการพัฒนาชุมชนเมืองทั้งการใช้ชีวิตประจำวัน เศรษฐกิจ การบริการต่างๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง รวมทั้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของฐานการผลิตหลักของประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

กรมทางหลวงชนบท ในฐานะหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางด้านถนน จึงต้องปรับปรุงทางหลวงที่มีอยู่เดิมให้สามารถรองรับปริมาณจราจรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและปลอดภัยแก่ผู้ใช้ทาง ภารกิจของกรมทางหลวงชนบทไม่ได้เกี่ยวข้องกับงานทางด้านวิศวกรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างใกล้ชิดอีกด้วย เพราะเส้นทางสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นหรือเมืองผู้ใช้เส้นทางจึงมีความคาดหวังหรือต้องการให้มีเส้นทางที่ดี ดังนั้นในการออกแบบก่อสร้างทางจึงไม่ควรพิจารณาเฉพาะข้อมูลจากการสำรวจอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นด้วย ผู้ออกแบบสร้างทางควรมีแนวความคิดเกี่ยวกับการสร้างถนนให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนการใช้สอยเพื่อความปลอดภัย เช่น ในเรื่องของมาตรฐานควรจะมีขนาดเท่าใด ผ่านสภาพพื้นที่ลักษณะเช่นไรจะกระทบกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่ การระบายน้ำเป็นอย่างไร ความเหมาะสมในด้านของปริมาณการจราจร มลภาวะทางเสียง รวมถึงความปลอดภัยของประชาชนทั้งสองข้างทางข้อมูลเหล่านี้ต้องนำมาประกอบกัน เพื่อให้การก่อสร้างนั้นไม่เกิดปัญหาและสร้างผลกระทบใดๆ แก่ชุมชนและสังคม

หน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทในเรื่องของการใช้ถนนดีหรือไม่ดี ปลอดภัยหรือไม่ ควรมีการจัดการบริหารชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่ประชาชนและแก้ปัญหาให้กับสังคมและประชาชน ในการก่อสร้างทางเพื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน การก่อสร้างมีน้อยและตัดย่านที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา ผลกระทบจึงไม่มากนัก เมื่อมีการก่อสร้างทางมากขึ้น โอกาสที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมย่อมมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นในการออกแบบจึงจำเป็นต้องเน้นหนักในด้านเรขาคณิตและหลักในด้านงานถนนมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมงานปรับปรุงย่านชุมชน เป็นกิจกรรมหนึ่งของกรมทางหลวงชนบทที่ใช้ทำการปรับปรุงและเพิ่มมาตรฐานทางเดิมให้สามารถรองรับการจราจรได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และสามารถตอบสนองความต้องการหรือปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ประสบอยู่ เช่น ปัญหาการติด น้ำท่วมขัง สถิติการเกิดอุบัติเหตุสูง ปัญหาการเดินทางที่คิ้น การประกอบอาชีพ การไปศึกษาเล่าเรียน การไปรับบริการการรักษาพยาบาล การสาธารณสุข การดำเนินชีวิต การค้าขาย เศรษฐกิจ การอุตสาหกรรม อาชญากรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติซึ่งการก่อสร้างในบริเวณที่ทำเป็นย่านชุมชน มักเกิดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างกรมทาง

หลวงชนบทและประชาชนที่ใช้บริการอยู่เป็นประจำ ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบันที่รัฐบาลมีนโยบายยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ก็ยิ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการก่อสร้างขึ้นเป็นประจำ ซึ่งมักเกิดจากการร้องเรียน และเป็นเหตุให้ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบก่อสร้างเนื่องจากประชาชนไม่พึงพอใจ อันเกิดจากการสร้างทางนั้นไม่ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การสร้างถนนสายรองเข้าสู่ชุมชนย่อมเกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลกระทบของการสร้างถนนสายรองต่อวิถีชีวิตของชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ซึ่งหากพบว่ามีสภาพปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น จะได้นำไปสู่การพัฒนาและการแก้ไขปรับปรุงในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบอันเนื่องมาจากการสร้างถนนสายรองที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการใน 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการสร้างถนนสายรองในชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

ศึกษาผลกระทบอันเนื่องมาจากการสร้างถนนสายรองที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการใน 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

2. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

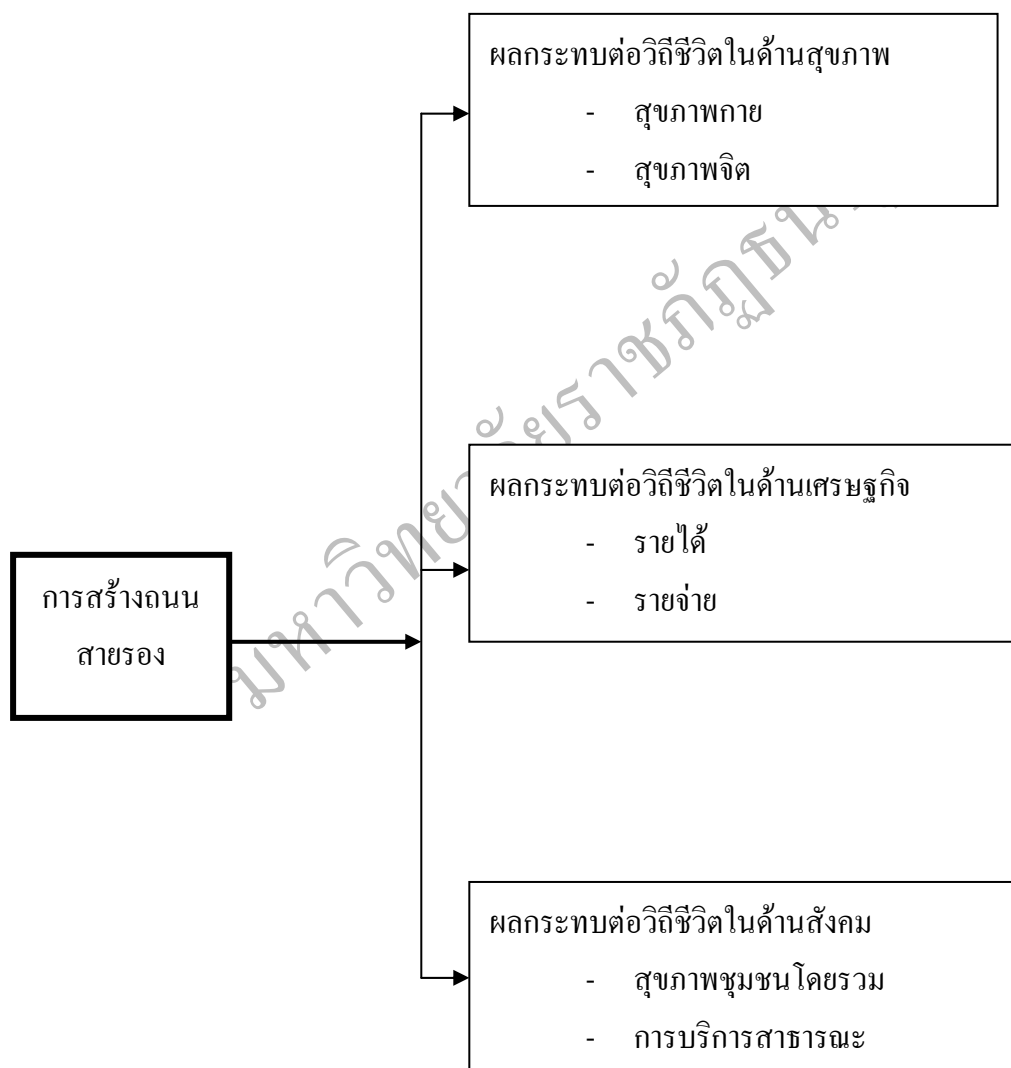
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือนที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณถนนสายรองชุมชน เคหะบางพลี จำนวน 7,309 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางกำหนดขนาดของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง 364 ครัวเรือน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2552

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : พรเทพ ทองประภา, 2536, หน้า 23.

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่ได้รับหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งด้านดีและไม่ดี ในที่นี้หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างถนนสายรองที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอาจจะเป็นผลในทางที่ดี (ด้านบวก) หรือผลในทางที่ไม่ดี (ด้านลบ) ก็ได้

ถนนสายรอง หมายถึง ทางเดินรถ ทางเท้า ขอบทาง ไหล่ทาง ที่สร้างขึ้นไว้สำหรับการสัญจรที่ต่อแยกจากถนนสายหลัก ในที่นี้หมายถึง ถนนสายแยก ทล.3 – เคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีแนวเส้นทางผ่านชุมชนเคหะบางพลี โดยเริ่มต้นจากแยกทางหลวงหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท)

วิถีชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่หรือรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของประชาชนในชุมชนต่างๆ ในที่นี้หมายถึง สภาพความเป็นอยู่หรือรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของชาวชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

สุขภาพ หมายถึง การมีร่างกายที่มีความสมบูรณ์ และมีสุขภาพจิตดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือความพิการใดๆ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี รวมถึงการมีสมรรถภาพในการทำงาน ในที่นี้หมายถึง สุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพทางสังคมของชาวชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

เศรษฐกิจ หมายถึง การผลิตที่เกิดจากการทำงานหรือการประกอบอาชีพของประชาชน ซึ่งมีผลต่อรายได้และรายจ่ายของประชาชนในชุมชนที่อาจได้มาโดยการประกอบอาชีพทางเกษตรหรือนอกการเกษตร หรือรายได้จากแหล่งอื่นๆ และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในด้านต่างๆ ในที่นี้หมายถึง การผลิตที่เกิดจากการทำงานหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีผลต่อรายได้และรายจ่ายของประชาชนในชุมชนที่อาจได้มาโดยการประกอบอาชีพทางเกษตรหรือนอกการเกษตร หรือรายได้จากแหล่งอื่นๆ และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในด้านต่างๆ ของชาวชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันมีวัฒนธรรมร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการดำรงชีวิต ในที่นี้หมายถึง สังคมของชาวชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่ดำรงอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน มีวัฒนธรรม ประเพณีเดียวกันและมีปฏิสัมพันธ์กัน

ประชาชน หมายถึง พลเมือง สามัญชนทั่วๆ ไป ในที่นี้หมายถึง ประชาชนชาวชุมชน
เคหะบางพลีโดยกำเนิดหรือที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนและมีชื่อในทะเบียนบ้านอยู่ในชุมชน
เคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ผลกระทบทางสุขภาพ หมายถึง ผลที่ได้รับหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำอย่างใดอย่าง
หนึ่งเกี่ยวกับสุขภาพ ในที่นี้หมายถึง ผลที่ได้รับหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างถนนสายรองเกี่ยวกับ
สุขภาพกาย ใจและสังคม

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลกระทบที่ส่งผลต่อด้านการประกอบอาชีพ การงาน
รายได้ รายจ่าย หรือผลผลิตของประชาชน ในที่นี้หมายถึง ผลที่ได้รับหรือสิ่งที่เกิดจากการสร้าง
ถนนสายรองที่มีต่อรายได้ของประชาชนที่อาจได้มาโดยการประกอบอาชีพทางเกษตรหรือนอก
การเกษตร หรือรายได้จากแหล่งอื่นๆ และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในด้านต่างๆ ของประชาชนที่
อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ผลกระทบทางสังคม หมายถึง ผลกระทบที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ วิถีชีวิตหรือ
ความสัมพันธ์ของคนในสังคม ในที่นี้หมายถึง ผลที่ได้รับหรือสิ่งที่เกิดจากการกระทำจากการสร้าง
ถนนสายรองที่มีต่อสุขภาพชุมชนโดยรวม การบริการสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่
ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงผลกระทบทางสุขภาพ อันเนื่องมาจากการก่อสร้างถนนสายรองที่มีต่อชาว
ชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการก่อสร้างถนนสายรองที่มีต่อ
ชาวชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
3. ทราบถึงผลกระทบทางสังคม อันเนื่องมาจากการก่อสร้างถนนสายรองที่มีต่อชาว
ชุมชนเคหะบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
4. สามารถนำผลวิจัยนำมาปรับปรุงและเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการในการ
ก่อสร้างถนนของกรมทางหลวงในครั้งต่อไป